

Ponència sobre ECOLOGISME I TERCER SECTOR

Índex

1. Introducció
2. GOB i Tercer Sector a Menorca
3. Anàlisi segona enquesta Fòrum
4. L'experiència del Fòrum
5. Reptes de futur
  - Sobre el lideratge
  - Sobre el treball en xarxa
6. Propostes de cara al futur

1. INTRODUCCIÓ

Abans de res, convindria definir que és açò del Tercer Sector. Aquest és un concepte que es comença a emprar a finals dels anys 70 i descriu tot el món associatiu sense ànim de lucre.

Tradicionalment, s'entén l'estructura social dividida entre l'àmbit públic (Estat, Comunitats Autònomes, Ajuntaments) i l'àmbit privat (empreses mercantils). De fet, encara avui, el "Consell Econòmic i Social" està integrat per l'administració i representants dels empresaris i dels sindicats, és a dir, dels agents econòmics i de l'Estat.

El model de l'Estat del Benestar (aparegut després de la Segona Guerra Mundial i que té en Keynes un dels seus principals teòrics) preveia una estructura productiva que generava riquesa (les empreses) i un estat fort que la redistribuïa en forma de serveis (salut, educació, justícia, infraestructures...). Aquest model sols és possible en entorns de creixement continuat i és amb la crisi del petroli de principis dels anys 70 on comença a fer-se evident la seva limitació.

Én aquest moment s'inicia l'aparició d'organitzacions ciutadanes que donen resposta a multitud d'inquietuds populars. Per això se les anomena "Tercer Sector": de naturalesa privada (però no cerca el lucre) i té voluntat de servei públic.

Segons xifres recents (Enquesta ASP/2001) a l'Estat espanyol el Tercer Sector agrupa unes 30.000 associacions, i sols les d'acció social mouen 6.000 milions d'euros a l'any. En total, entre voluntaris i treballadors, agrupen més d'un milió de persones.

La realitat del Tercer Sector al nostre país (tot i ser enfora de la mitjana europea) ja és important i cada cop està més estructurada. Per això, cada cop pot desenvolupar millor una de les seves missions: ser punt d'equilibri entre l'Administració Pública, l'empresa privada i la societat civil.

La participació a les associacions vertebrava la societat civil i la fa més sòlida. Les democràcies amb història compten amb una forta realitat d'organitzacions que participen en molts àmbits i creen consciència social. A més, constitueixen un espai privilegiat per construir una ciutadania responsable i participativa.

Si es defineix el paper de la premsa en una societat democràtica com a un "quart poder" que informa a la ciutadania dels abusos existents i crea opinió que és rellevant en el moment d'unes eleccions (el cas clàssic seria el Watergate), el paper del Tercer Sector s'està també conformant com a element bàsic per fer avançar en la seva consciència a una societat. Aquest fet és ben clar i podem veure que en un mateix entorn, com són les Illes, hi ha un nivell de consciència ambiental segons sigui, també, el grau d'articulació i de presència del moviment ecologista. Val a dir, idò, que estem parlant d'un indicador de la "salut democràtica" d'una societat. A major teixit social, major democràcia i més just repartiment de la renda.

Amb tot, el Tercer Sector s'enfronta a uns reptes que ha de resoldre si vol seguir jugant un paper actiu dins la nostra societat. El professor Gregorio Rodríguez, en un estudi recent per a la Fundació Foessa, indica els següents:

- Compaginar la reivindicació de drets amb la prestació de serveis.
- Passar de ser un interlocutor privilegiat de l'Administració a compartir aquest paper amb el sector mercantil (en determinades àrees)
- Afavorir la coordinació interassociativa en un espai actualment molt fragmentat (moltes associacions molt petites) i vertebrat al voltant d'unes poques organitzacions de gran volum.
- Reforçar l'autonomia financera i política enfront de l'administració obrint noves vies de recursos i de col·laboració amb la societat civil.
- Millorar la gestió professional de les entitats que repercuteixi en la qualitat dels projectes, sense minvar la participació interna en l'organització per part de socis i voluntaris.
- Afavorir un canvi en el lideratge de les entitats, conservant el bagatge cultural i històric que els dóna sentit.
- Desenvolupar l'associacionisme cívic conciliant-lo amb les noves exigències d'activitats prestadores de serveis.

De fet, la present ponència vol reflexionar entorn de la necessitat (o no) del treball en xarxa per part del Tercer Sector. Ho farem a partir de valorar el treball que s'ha anat realitzant aquests darrers anys i apuntant els reptes de futur que se'ns plantegen.

2. GOB i TERCER SECTOR A MENORCA

El GOB, a partir del Congrés d'abril de 1991, consolida una línia d'organització que l'insereix en el que anomenam TERCER SECTOR: "Entitats de Transformació Social". Un canvi d'estratègia en el funcionament de l'entitat, que aporta solució de futur a problemes que en aquell Congrés s'apuntaven en la ponència d'organització interna, a partir dels següents aspectes:

- Es detecta que constantment el GOB veu supeditat el seu funcionament als esdeveniments que es van succeint.
- Es reclama capacitat de reacció i consegüentment es reivindica el GOB com a eina pràctica.
- S'evidencia que la problemàtica ambiental augmenta, cada vegada és més complexa i es requereix temps per enfrontar-la.
- S'assumeix que les persones que de forma voluntària treballen a l'entitat no poden aportar el temps necessari per encarar aquest repte.

En base a aquesta realitat es realitzen dues apostes que esdevenen fonamentals pel futur:

1. Incorporar treball remunerat al funcionament de l'entitat amb la intenció d'augmentar-ne la capacitat de reacció i d'aportar major reflexió i professionalitat als nostres plantejaments.
2. Iniciar una feina proactiva amb la intenció d'abordar diferents objectius: avançar-se als esdeveniments, millorar la imatge pública del GOB i estendre el nostre missatge a nous públics, consolidar a mitjà i llarg termini una consciència més sòlida en la problemàtica ambiental, i capacitar l'entitat en la recerca i diversificació de recursos financers.

En el balanç d'aquesta doble aposta en aquests darrers 12 anys, podem apuntar:

- Al GOB Menorca hi treballen avui 13 persones, situació que ha permès progressivament obrir nous fronts, alhora que ha millorat la percepció del treball del GOB com altament professional, donant d'aquesta manera major credibilitat als nostres arguments i consegüentment major pes específic en l'opinió pública.
- S'han consolidat i millorat iniciatives ja existents, com l'educativa, amb la creació del Servei d'Educació Ambiental, o l'atenció a la fauna accidentada amb la creació del Centre de Recuperació de Fauna Silvestre. S'han creat noves iniciatives com Es Viver o el Museu de la Natura de Menorca. Iniciatives totes elles que, a més d'aproximar nous col·laboradors i voluntaris, han permès valorar públicament i positiva el treball del GOB.

- S'ha pogut treballar, algunes vegades en col·laboració amb altres entitats, amb anticipació en la problemàtica ambiental. Així, per exemple, s'han aportat propostes a textos normatius i s'ha participat i aportat propostes en debats amb incidència en temes ambientals.

El GOB, per tant, realitza a partir de l'any 1991 un pas qualitatiu en la seva estratègia de fer-se present en la societat menorquina i fer arribar el seu missatge. Amb l'objectiu de complir amb les finalitats establertes en els estatuts s'ha produït un enfortiment de la seva missió com a entitat de transformació social: el servei a la societat.

Aquest camí transcorregut no està exempt d'entrebancs. En primer lloc s'han hagut de superar algunes reticències inicials:

- El conflicte treball remunerat vers treball voluntari.
- L'establiment de preu per servei, en relació a un equilibri cost-ingrés en el marc d'una ONL (Organització No Lucrativa).

Per altra banda, cal enfrontar situacions que han aparegut a mesura que la nova aposta de funcionament s'ha posat en marxa. Qüestions que es tractaran en altres ponències d'aquest congrés:

- Organització Interna. Paper dels agents que participen directament en l'organització: dirigents, treballadors, voluntaris.
- Visió global del projecte GOB. Àmbits de feina específics. Participació del voluntari.
- Viabilitat econòmica. Dedicació al sosteniment de la pròpia estructura.

En resum, el GOB s'apunta i enfronta amb èxit una nova forma d'organització que comparteixen aquelles ONL que han decidit participar activament en la societat, amb una visió pragmàtica de la tasca a realitzar, a la recerca d'objectius a curt, mitjà i llarg termini, i amb un equilibri entre la pròpia visió de la realitat i la percepció que en té la societat. El GOB s'afegeix al conjunt d'organitzacions que reivindiquen el seu espai en la gestió de l'àmbit públic des de la societat civil, amb la credencial d'organització no lucrativa, amb l'aval de la capacitat i amb la missió de servei a la societat. El GOB es suma al nombre creixent d'associacions que van induir l'aparició del terme TERCER SECTOR com a nou element en el debat polític i social: Sector Públic – Sector Privat. Sector que veu créixer el seu volum d'activitat econòmica i creació de llocs de feina, potent a Europa, creixent a l'Estat espanyol i present a Menorca cada dia més.

Per constatar aquesta realitat a Menorca basta fer un repàs a l'Estudi del Teixit Associatiu a Menorca (octubre de 1999) publicat pel Fòrum d'ONG i veure'n l'evolució aquests darrers anys.

3. ANÀLISI SEGONA ENQUESTA FÒRUM

Per tal de poder avaluar en cert nivell l'evolució de les associacions de Menorca en els darrers anys, es va distribuir un qüestionari amb la petició d'aquelles dades considerades més significatives pel que fa a la capacitat i a la implantació social de les entitats ciutadanes.

Prenent com a base el qüestionari que es va utilitzar l'any 1999 per dur a terme el primer sondeig que el Fòrum d'ONG va impulsar de la mà del sociòleg Pau Obrador, i reduint les preguntes a les més estratègiques, s'ha demanat a les entitats que omplin i tornin l'enquesta complimentada.

Aquest sistema ha aconseguit la resposta de 19 associacions, és a dir, la meitat de l'univers en què es basà l'estudi d'Obrador. Cal recordar que, en aquella primera ocasió, les enquestes es feien mitjançant una entrevista personal entre el sociòleg i els representants de cada organització.

Tot i poder suposar que qui ha contestat el qüestionari actual són les associacions més actives i, per tant, les més capacitades, els resultats que poden analitzar-se permeten endevinar un escenari de gradual consolidació de l'anomenat Tercer Sector a l'illa de Menorca. Les dades corresponen a l'evolució entre l'any 2000 i el 2001.

S'ofereixen a continuació els resultats obtinguts de les diferents variables plantejades:

Evolució del nombre de socis

- § Entre l'any 2000 i 2001, hi ha un 63% de les organitzacions que augmenta el seu nombre de persones associades, mentre que un 10,5% d'elles veu com disminueix. Això contrasta amb els resultats del primer estudi, on entre 1996 i 1999 només un 36% de les entitats augmentaven els seus socis, mentre que un 32% en disminuïen.
- § Per altra banda, crida l'atenció veure que la mitjana de persones associades a les ONG que han respost és de 456, mentre que en el primer estudi era de 149. Això confirma que les entitats que han respost són de les més consolidades, però també pot interpretar-se com una mostra de que el Fòrum ha sabut acostar-se a aquelles organitzacions amb més potencial i capacitat d'influència social.

Evolució del nombre de voluntaris

- § El cas dels voluntaris mostra un dels fenòmens socials que ja s'ha anat veient en els debats produïts en el Fòrum: que hi ha una tendència a la baixa participació com a voluntari continuat en les organitzacions. Les dades ara recollides mostren un increment de voluntaris de només el 0,5% entre 2000 i 2001, atorgable a un 30% d'entitats. La majoria de les restants es mostra estable i algunes de baixa.

- § Sembla que hi ha bastant acord en que està sorgint un problema estructural amb el jovent, que en els darrers anys no s'està incorporant al teixit associatiu, encara que poden participar amb entusiasme en fets molt puntuals. Aquesta pèrdua de "compromís de continuïtat" com a valor en els joves, és motiu de preocupació i de debat. Potser només ens trobem en un cicle conjuntural que es solucionarà tot sol, però no és aquesta la visió actual de les entitats menorquines.
- § A aquest problema s'han d'afegir també algunes peculiaritats de Menorca. Per una part, la peculiar condició de l'economia menorquina, basada de manera creixent en el turisme, que impedeix als pares i mares atendre els fills i filles durant l'estació turística per falta de temps, degut a l'exigència de la dedicació laboral. Aquesta situació està creant problemes d'integració en zones on els nens i les nenes abunden pels carrers, amb bastants diners disponibles, però amb molt poca atenció familiar.
- § Per altra banda, Menorca pateix des de sempre, però amb més mesura conforme augmenta el nivell de vida, la sortida de l'illa per part del jovent d'edat universitària, donat que aquest nivell d'estudis té unes dotacions molt precàries a l'illa. La majoria d'aquests joves, si tornen a Menorca, han perdut el contacte amb les ONG locals.

Personal laboral

- § Aquí es comprova la tendència a l'alça en la professionalització de determinades tasques. Probablement aquí trobem el contrapunt a la possible "crisi" del voluntariat que abans s'esmentava. Les entitats més pragmàtiques han apostat per augmentar la seva influència social a partir de professionalitzar alguns quadres i reconduir el voluntariat a temes més puntuals.
- § Les dades obtingudes informen que el personal a jornada completa era d'un 31,6% i passa a ser del 36,8%. El personal amb jornada partida evoluciona del 36,8% al 47,4%. Per últim, les remuneracions eventuais passen del 21,1 al 31,6%. Cap de les associacions experimenta retrocés en el nombre de treballs remunerats, la qual cosa vol dir que es consolida la presència de professionals.
- § Aquesta línia ha estat defensada i alenada des del Fòrum, entenent que permet una major capacitat i una millor prestació a la societat.

Dotacions

- § El 100% de les associacions compten amb un establiment. La mitjana de metres quadrats és de 108,5, la qual cosa reafirma la impressió del primer estudi que encarava que el tema d'establiments no era un problema per al teixit associatiu menorquí. En aquells resultats, un 85% de les entitats disposava d'algun edifici com a seu.
- § En canvi, presenta un canvi positiu molt més rellevant la presència d'ordinadors en les organitzacions. Mentre que el 1999 només un 34% disposava d'informàtica, ara és un 72,8%, la qual cosa representa un important avenç en capacitat de treball.
- § També augmenten les dotacions d'oficina com el fax (del 9% passa al 55%), l'escàner (7% al 45%), la fotocopiadora (del 17% al 50%), o el correu electrònic (del 9% al 78%).

§ Sembla clar, doncs, que s'ha avançat de manera important en la modernització d'aquestes organitzacions.

Recursos econòmics

§ Les associacions enquestades ofereixen un increment d'ingressos i de despeses, respectivament, de l'11,4% i del 12,8%, entre 2000 i 2001. En xifres absolutes, al 2001, les 19 entitats que han contestat al qüestionari gestionaren 1.939.762,95 euros d'ingressos i 2.002.514,59 de despeses. En l'estudi de 1999 (amb gran part de les dades de 1998), el muntant econòmic de 41 associacions es situava en uns 729.839 euros.

Fonts de finançament

§ Aquest és l'últim ítem quantificable que inclou aquesta enquesta. Com a dada general, cal dir que un 49,9% dels fons de les organitzacions prové, per conveni o subvenció, de l'Administració Pública, mentre que el 50,1 restant és de fons privats. Aquesta dada és pràcticament idèntica a la recollida el 1999, només que el creixement experimentat per les associacions des de llavors, sembla que no ha estat a costa d'una major dependència pública, sinó d'una major capacitat de buscar en altres fonts, generalment més difícils de gestionar.

Dels fons privats, un 22,2% procedeix de les persones associades, un 1% de vendes de materials, un 3,6% de donatius, un 6,8% de la ONG d'origen, un 13,4% d'activitats i un 3,1% d'altres fonts.

Amb l'objectiu de mantenir, consolidar i fer créixer l'aposta de les ONG cap a la professionalització i la posada en marxa de serveis, proposem:

ÀMBIT DE LES ASSOCIACIONS

- Mantenir el treball dins el Fòrum d'ONG en la línia:
  - Impulsar models per superar les reticències internes inicials.
  - Col·laboracions per superar els problemes inicials.
  - Formació per a la capacitat en la gestió.

ÀMBIT INSTITUCIONAL

- Reclamar el paper de les ONG i la percepció del Tercer Sector com a aliat.
- Reivindicar inversió pública en consolidació de l'associacionisme en base a generar estructures sòlides i amb continuïtat.
- Participació activa en la gestió de l'àmbit públic.

ÀMBIT LEGISLATIU

- Reclamar beneficis fiscals que reconeguin implícitament el treball social de les entitats.

- Revisió de la legislació laboral d'aplicació a unes entitats que no tenen ànim de lucre.

ÀMBIT D'EMPRESA

- Plantejar la creació d'estructures empresarials de suport a les ONG.

4. L'EXPERIÈNCIA DEL FÒRUM

El FÒRUM d'ONG de Menorca neix a partir de la reflexió de diverses entitats (debat a Maó "Teixit Associatiu de Transformació Social de l'Illa de Menorca") per tal d'enfortir el Tercer Sector a Menorca. Es tracta d'una "taula de trobada" de les diferents entitats socials de Menorca i serveix per canalitzar la necessitat de debat, de formació i d'acció en conjunt.

El Fòrum no té una estructura jurídica, ni ha pensat en dotar-se'n. És un lloc de trobada informal, donat que molts cops l'organització d'una nova entitat pot crear la necessitat de mantenir una estructura que "justifiqui" la seva existència. El Fòrum, per tant, funciona per consens i de forma assembleària. El motor per fer-lo funcionar és la Secretaria que, inicialment, duen conjuntament el GOB i la Federació d'AV (actualment la duu el GOB) i s'encarreguen de mantenir el contacte i realitzar les convocatòries de reunions.

Els acords vinculen les entitats que s'han manifestat d'acord amb una acció concreta i així es presenten davant l'opinió pública, per exemple: *"Propostes de regulació de l'acampada a l'illa de Menorca. UEM, Escoltes de Menorca, Fed. AV i GOB en el marc del FÒRUM d'ONG"*.

Aquesta flexibilitat permet que les entitats participin en aquells temes que són del seu interès i per altra banda facilita la possibilitat d'arribar a consensos entre entitats, defugint d'altres models assemblearis que solen originar processos més lents en la presa de decisions.

Per aquest motiu, fins i tot es constitueixen grups de treball específics per tractar temes d'interès comú.

A partir de la trobada d'"ONG de Transformació Social" (primer trimestre de 1999) el sociòleg Pau Obrador va realitzar un Estudi del Teixit Associatiu a Menorca (publicat l'octubre de 1999) on també es recull la Declaració de principis del Fòrum d'ONG de Menorca, la qual es transcriu a continuació:

Declaració de principis del Fòrum d'ONG de Menorca

A Menorca existeix un teixit associatiu important, que es tradueix en una intensa activitat social de tota índole: cultural, de lleure, etc. Açò no obstant, observem que determinades necessitats socials no tan sols es mantenen, sinó que augmenten d'any en any. És el cas de la problemàtica ambiental i de la desigualtat en el

repartiment del benestar social, dos aspectes que acostumen a anar molt lligats i sense la solució dels quals no és possible un model de societat que pretengui ser sostenible en el temps.

Molts ciutadans i ciutadanes veim com, malgrat els debats existents i els compromisos teòrics que es van produint, les problemàtiques citades es van agreujant tant a nivell planetari com a nivell local. El model de desenvolupament que duu la nostra illa implica un consum creixent i accelerat de recursos naturals i de contaminació en els camps de l'energia, l'aigua potable, el territori i els residus. El disseny de nuclis urbans, que donen preferència als vehicles front a les persones, fa cada cop més difícil la convivència ciutadana, amb especial incidència en els infants. Comprovam també com el benestar que arriba a determinats sectors socials provoca per altra banda una societat dual on són exclosos els immigrants, la gent gran, els discapacitats, molts joves i famílies monoparentals... Sense solventar aquests problemes, no és possible avançar en la qualitat de vida.

Davant aquests reptes, entenem que cal intentar noves fórmules de treball que permetin assolir més èxit. Les organitzacions no governamentals sensibilitzades per aquestes problemàtiques entenem que tenim el deure davant la societat d'incidir en les matèries citades, per que són transversals a totes les àrees en què cada organització està treballant. El nostre treball quotidià sovint es troba atomitzat per que cada associació actua dins el seu àmbit més propi, però front a la constatació d'una realitat complexa i amb temàtiques que s'interrelacionen, hem apostat per crear un marc de trobada que permeti treballar en comú i aconseguir més capacitat i efectivitat.

Les entitats que participen en el Fòrum són totes elles sense ànim de lucre, sense dependència estructural de cap institució pública i amb un ideari que no depèn de cap formació política. Som, idò, una manifestació directa de la societat civil organitzada, que reclama el seu àmbit de participació en un model social democràtic. El Fòrum no vol ser una ONG més ni suplantar o substituir l'actuació que des d'aquestes es fa. Es tracta de tenir un espai de trobada que ens permeti millorar la informació, la coordinació, la preparació i el suport als col·lectius ciutadans motivats pel canvi social. Pretenem, en definitiva, millorar l'efectivitat del nostre treball.

Consideram imprescindible aconseguir uns mecanismes de participació social fàcil amb l'estament públic. Ens mostrem totalment oberts a mantenir unes relacions constants amb les administracions públiques, perquè entenem que constitueixen una part fonamental per aconseguir el canvi social positiu que desitjам. Així mateix, reclamam el nostre dret a ser crítics quan calgui sense cercar el ser gratuïtament contestataris. Demanam a les institucions una relació sincera sense intents de control per cap via, per tal de fomentar l'ajuda mútua i continuada.

La nostra voluntat relacional s'entén també entre les pròpies organitzacions no lucratives i amb la gent que no està directament lligada a cap col·lectiu organitzat. Les dificultats que presenten les problemàtiques a que ens volem enfrontar obliguen a ser solidaris emprenedors i imaginatius. Per aquests motius, manifestam la nostra disposició a anar renovant-nos per fer front als reptes que ens demanda la societat.

L'illa de Menorca té un compromís adquirit davant la comunitat internacional a favor del desenvolupament sostenible: la declaració com a Reserva de la Biosfera. D'acord amb els principis que marca la UNESCO, l'anomenat desenvolupament sostenible només és factible si s'aconsegueix fer compatibles tres

qüestions bàsiques per a la societat: l'economia, la conservació dels valors ambientals i l'equitat en la distribució del benestar social. Les entitats del Fòrum ens manifestam compromeses amb aquest concepte de desenvolupament sostenible, entès com un objectiu sincer per evolucionar cap a models socials més racionals i que no sigui una simple etiqueta d'imatge. Entenem el progrés molt més enllà del creixement econòmic: hem d'avançar cap a una societat que convisqui correctament amb el medi ambient i que no es desenvolupi a base d'aguditzar les diferències entre rics i pobres, sigui a nivell de persones o a nivell de països. Cal promocionar un teixit econòmic amb criteris ètics de funcionament, que fomenti llocs de treball estables, ambientalment compatibles, que ofereixi un tracte i unes condicions d'accés sense discriminacions i que incentivi la cooperació en tot de la competència. Quan la sostenibilitat implica orientar una economia de manera que reparteixi els beneficis més equitativament a l'hora que es conserven els valors ambientals, esteim davant d'una opció del vertader progrés.

Des del Fòrum d'ONG feim una crida a la gent de Menorca per a que doni suport a les entitats ciutadanes, dirigim una oferta a les entitats públiques per que ajudin al procés de vertebració social, i obrim una petició al món empresarial per que col·labori en l'evolució del sistema econòmic cap a models veritablement sostenibles i justos.

Aquest estudi va servir perquè les mateixes entitats poguessin reconèixer les seves mancances, i en general, les del Tercer Sector a Menorca. Per aquest motiu, una de les línies més importants de treball ha estat la de la FORMACIÓ i REFLEXIÓ. En aquest àmbit s'han realitzat les següents jornades:

- SET. '99: Jornada amb SECTOR 3
  - Evolució i tendències de les ONG
  - Definició Institucional i Planificació Estratègica
  - Motivació i Dinamització del Voluntariat
- NOV '99: Jornada amb SECTOR 3
  - LA COMUNICACIÓ ENTRE LES ONG I LA SOCIETAT
    - § La comunicació element clau
    - § Comunicació electrònica
    - § Elaboració d'un Programa de Comunicació
- SET. 2000: JORNADES extensió Universitària d'Alaior
  - LES ONG DE TRANSFORMACIÓ SOCIAL
    - § Experiència de Gaztelan (Navarra)
    - § Experiència de Torre Jussana (Barcelona)
- NOV. 2000: COM ENFORTIR I DESENVOLUPAR UNA ASSOCIACIÓ
  - Ricard Valls
    - § Missió d'una Associació
    - § Planificació Estratègica
    - § Comunicació per ampliar la nostra base
- SET. 2001: JORNADES a l'IES de Ferreries
  - ASSOCIACIONISME I TRANSFORMACIÓ SOCIAL

- § Balears 2015 – economia i medi ambient
- § Renda Bàsica
- § Globalització (REAS Balears)
- § Sistemes de Custòdia del Territori
- § Medi Ambient i Consum: tendències agràries
- § Peatonització/mobilitat Donostia-Sant Sebastià
- NOV. 2001: Jornades Formació (Claustre del Carme – Maó)
  - PROJECTE HOME – BALEARS
    - § LA PLANIFICACIÓ ESTRATÈGICA (intensiu)
- ANY 2002:
  - SEMINARI PTI (primer trimestre de l'any)
  - DOCUMENT PROPOSTES ELECTORALS (durant el darrer trimestre, presentació a principis de l'any 2003)

ACCIONS

El marc del FÒRUM ha servit, també, per posar en marxa diverses experiències d'acció en conjunt:

- Camí de Cavalls: tot i que el moviment reivindicatiu és molt anterior al Fòrum, està clar que aquest ha servit de vehicle per fer un seguiment molt de prop del text normatiu que s'està elaborant per part del Consell Insular de Menorca.
- Document Proposta d'Acampades: les entitats més afectades per la problemàtica de l'acampada a Menorca es van reunir, van treballar un document consensuat de peticions a l'administració i han pressionat per tal que es regulés l'acampada educativa.
- A partir de la reflexió en torn a la problemàtica juvenil i de la necessitat de programes alternatius, s'ha donat suport a la implantació a Menorca d'un programa similar al de "Abierto hasta el amanecer" que es desenvolupa a Astúries. Després d'una sèrie de gestions s'ha posat en marxa a Menorca el programa Giranits i a través del Fòrum d'ONG es dona suport a aquesta experiència.
- PTI. A partir del taller que es va realitzar a principi d'any, s'ha fet un seguiment especial per part de diverses entitats i s'ha anat compartint informació i mantenint un contacte constant amb l'Administració.
- Programa propostes electorals: ha estat un fruit de la col·laboració de diverses entitats i el treball de moltes hores aportant propostes temàtiques, fent suggeriments i enriquint un document, que ha tingut poc ressò, però que ha suposat un bot qualitatiu en la imatge de les entitats davant els partits.

D'altra banda també s'han anat conformant col·laboracions i projectes conjunts entre diverses entitats:

- GOB – Líthica

- GOB – Moviment de Renovació Pedagògica
- GOB – Càritas Diocesana de Menorca

Concretament, en el cas de la col·laboració entre el GOB i Càritas amb el projectes de Cursos de Garantia Social i d'infraestructura de Viver de Plantes Autòctones –Leader II, es va veure la possibilitat de constituir una estructura permanent de treball que permetés una major operativitat i eficiència. D'aquesta reflexió va néixer el Consorci Mestral-GOB.

El Consorci Mestral-GOB és una iniciativa que neix de dues associacions no governamentals que van decidir experimentar una acció de cooperació, a partir d'unir part dels seu mitjans i de les seves capacitats de treball, per assolir millor algunes finalitats d'interès públic. Les entitats constituents van entendre que resultava necessari un impuls cap a la informació i la sensibilització ambiental, ateses les dificultats reals existents en la preservació dels valors ambientals en l'entorn natural i en l'entorn urbà. Aquestes dificultats es veuen agreujades per la superpoblació intermitent que pateix l'illa i per un accelerat i no suficientment ordenat desenvolupament indústriu-comercial i d'infraestructures.

El Consorci es va constituir com a Consorci Civil Privat, sota l'empara del dret de llibertat d'associació i de la regulació del Codi Civil sobre contractes de societat civil particular sense personalitat. Les facultats de govern del Consorci van quedar conferides a la Presidència del GOB i a l'Equip Diocesà de Càritas, sense perjudici de les delegacions de mandat en les persones que cada part pugui considerar convenients.

L'activitat a desenvolupar queda emmarcada en els conceptes d'Economia Solidària o de col·laboració ciutadana organitzada. Es constitueix sense ànim de lucre. És com una prestació de serveis la remuneració dels quals anirà destinada a cobrir les despeses que s'originin. La cooperació de mitjans i de treballs ajuda a aconseguir economies d'escala que contribueixen a la factibilitat de les actuacions.

Bàsicament, les actuacions s'han centrat en campanyes de sensibilització ciutadana amb el projecte "Introducció de la bossa compostable per a la fracció orgànica i campanya de sensibilització i potenciar la recollida selectiva", desenvolupades a:

- Es Castell
- Es Mercadal

També ha servit per concretar a Menorca la campanya que el GOB a nivell de les Illes Balears va conveniar amb la Direcció General de Comerç dirigida al sector empresarial, destinada al foment de les bones pràctiques en matèria de consum.

5. REPTES DE FUTUR

A Sobre el lideratge

Per poc que s'analitzi el moviment associatiu dels darrers 25 anys, es posa en evidència que l'evolució de cada una de les associacions dependrà directament de la persona o persones emprenedores que de forma explícita o implícita liderin l'organització. Aquest fet s'evidencia encara més en aquells casos en què, pels motius que sigui, l'emprenedor deixa de liderar l'associació i aquesta immediatament entra en crisi.

La consistència que en el futur ha de tenir el Tercer Sector dependrà en gran mesura del paper que aquests emprenedors han de tenir. En aquest aspecte cal ressaltar dos possibles riscos:

A 1r Risc: Competència i lideratge

L'empresa privada i el sector públic (especialment en l'àmbit polític) intenten captar emprenedors ja consolidats dins del Tercer Sector o persones amb especial carisma que en el futur haguessin optat a dirigir ONG.

L'empresa privada en els seus plantejaments organitzatius per al segle XXI valora encara més el paper dels quadres intermedis. El perfil d'aquests coincideix en molts casos amb l'ídoni per dirigir una ONG. Les nòmines i beneficis socials que ofereixen les empreses són molt més elevades que les que pugui oferir el tercer sector.

Els partits polítics també intenten captar, cada cop amb més interès, persones de pes dins el Tercer Sector, tant per la seva organització com per enfortir les seves llistes electorals. En aquesta recerca esperen trobar actituds vocacionals al servei dels altres, capacitat de gestió, historial intocable i els vots de les persones vinculades a l'ONG en qüestió. La possibilitat d'incidir directament en el funcionament de les administracions públiques és sovint una oferta seductora per a alguns emprenedors del Tercer Sector.

Per contra, la possibilitat que des del Tercer Sector es puguin captar o contractar persones qualificades que treballin a l'administració pública o a l'empresa privada és, hores d'ara, molt petita.

Les organitzacions del Tercer Sector han de tendir a la professionalització en condicions laborals dignes per tal d'enfortir el paper dels seus emprenedors. Això no vol dir que aquests hagin d'estar forçosament a nòmina de l'entitat, ja que molts d'aquests tindran un paper com a voluntaris, però es fa evident que si tenen un suport administratiu o de gestió professionalitzat la labor de l'emprenedor és més motivadora i efectiva.

Com a contrapunt a aquest risc de captació d'emprenedors, és estimulants comprovar que el Tercer Sector gaudeix cada cop de més prestigi. Així es van fent més freqüents els convenis entre les Administracions o empreses i les ONG.

El Tercer Sector ha de potenciar els seus trets diferencials: alta motivació, projectes engrescadors, treball en equip...

A 2n Risc: Relleu generacional

És del tot necessari que l'evolució natural de qualsevol organització sigui paral·lela al relleu de la seva direcció i lideratge.

El voluntarisme i la dedicació absoluta de segons quins emprenedors han estat clau per a la consolidació de moltes organitzacions, però també ha generat una identificació, a vegades excessiva, entre la persona i l'entitat. Aquest fet pot dificultar en gran mesura el relleu generacional.

Les aportacions de persones més joves i d'incorporació més recent a les ONG acostumen a ser de menys nivell que les aportacions dels emprenedors, que sovint fa anys que tenen una dedicació absoluta a l'organització.

Aquesta dialèctica entre "emprenedors fundadors" i "joves emprenedors" és un risc i una oportunitat. El risc de la fractura i l'oportunitat de la consolidació. Vist en la perspectiva adient, la labor dels més veterans té el reconeixement dels més joves en tant que s'apropen i volen participar en la tasca iniciada i els més joves representen la principal opció que la feina feta pels veterans tingui continuïtat.

En aquest aspecte, és especialment important que el teixit associatiu de transformació social actuï en xarxa, ja que el diàleg entre entitats pot contribuir a facilitar un relleu generacional poc traumàtic i enriquidor.

A Sobre el treball en xarxa

Qualsevol activitat realitzada per una ONG de transformació social s'ha de basar en criteris d'eficàcia. Aquesta eficàcia va directament vinculada a la professionalització de la labor realitzada.

Sota aquest paràmetre sorgeixen necessitats que cal tenir en compte: la formació continuada dels responsables, estar constantment amatent de les notícies mundials, la participació en estructures de segon nivell, etc.

Per les seves limitacions d'infraestructura es fa difícil que una sola ONG pugui cobrir per si mateixa les necessitats que genera la seva professionalització. En aquest aspecte, el treball en xarxa i l'aprofitament de recursos de les organitzacions de transformació social és també fonamental.

D'altra banda, el GOB ha de contribuir, en aquesta mateixa labor en xarxa, a que els principis de l'ecologisme estiguin presents, ni que sigui de forma implícita, en les labors o reivindicacions d'aquelles entitats que treballen per millorar la societat.

El Fòrum d'ONG és un model de treball que, tot i que cal millorar i dinamitzar, enforteix el teixit social i en definitiva tot el Tercer Sector.

6. PROPOSTES DE CARA AL FUTUR

- Dirigir-se a les administracions per demanar la seva participació activa en la dinamització del tercer Sector. Com exemple concret, caldria recuperar la convocatòria d'ajuts per a ONG relacionats amb projectes de sostenibilitat, que fomentin el treball en xarxa de les ONL i adequin els requeriments burocràtics a la capacitat de les mateixes.
- identificar eixos d'acció futura sobre els quals estructurar una línia d'acció encaminada a dinamitzar el treball en xarxa per els propers anys.
- aprofundir en la xarxa que representa el Fòrum d'ONG avançant cap a la mancomunació de serveis comuns a totes les entitats que el componen, com ara l'assessoria legal i financera, el suport administratiu i comptable, o la formació, per tal d'optimitzar esforços i afavorir l'organització i, l'enfortiment del Tercer Sector.
- Millorar el sistema de comunicacions (Fòrums on line, intercanviar butlletins i publicacions...).
- Establir sistemes per mancomunar materials, locals de reunions, treballadors/res...
- Trobar moments de trobada entre els treballadors/res de les diferents associacions.